

1 | Wymagania edukacyjne z przyrody dla wątku **biologia**

Wątek tematyczny	Lp.	Sugerowany temat lekcji	Poziom wymagań (pismem półgrubym zostały zaznaczone wymagania z podstawy programowej)				
			konieczny (K)	podstawowy (P)	rozszerzający (R)	dopełniający (D)	wykraczający (W)
Metoda naukowa i wyjaśnianie świata	1.	Metoda naukowa pozwala zrozumieć świat	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: <i>metoda naukowa</i>, <i>problem badawczy</i>, <i>hipoteza</i> przeprowadza prostą obserwację, np. wybarwionych ziaren skrobi w komórkach bulwy ziemniaka i owocu banana opisuje warunki prawidłowego prowadzenia i dokumentowania obserwacji 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy procedury naukowej opisuje warunki prawidłowego planowania i przeprowadzania eksperymentów (jeden badany parametr, powtórzenia, próby kontrolne, standaryzacja warunków eksperymentu) podaje różnicę pomiędzy obserwacją a eksperymentem formułuje wnioski na podstawie wyników obserwacji i doświadczenia 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje preparat mikroskopowy opisuje sposób dokumentowania wyników eksperymentów 	<ul style="list-style-type: none"> formułuje hipotezy planuje sposób weryfikacji hipotezy wyjaśnia różnicę między próbą badawczą a próbą kontrolną wymienia przykłady danych jakościowych i danych ilościowych 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje metodę naukową do rozwiązywania problemów badawczych
	2.	W stronę teorii naukowej	<ul style="list-style-type: none"> omawia założenia teorii ewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe kryteria naukowości wymienia przykłady bezpośrednich i pośrednich dowodów ewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego teoria ewolucji jest centralną teorią biologii 	<ul style="list-style-type: none"> planuje i przeprowadza wybrane obserwacje i eksperymenty, np. badanie aktywności enzymu w komórkach bulwy ziemniaka 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje bezpośrednie i pośrednie dowody ewolucji
Wynalazki, które zmieniły świat	3.	Pierwszy mikroskop i rozwój technik mikroskopowych, pierwsze szczepionki	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wybrane wynalazki i odkrycia związane z rozwojem nauk o życiu wymienia rodzaje mikroskopów wyjaśnia, czym są 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na jakiej zasadzie działa mikroskop optyczny przyporządkowuje obrazy do mikroskopów, przy pomocy których zostały one uzyskane 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rodzaje mikroskopów omawia rodzaje odporności podaje argumenty przemawiające za powszechnością 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje mikroskop optyczny z mikroskopem elektronowym wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój biologii i medycyny miało wynalezienie 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi związku pomiędzy wynalezieniem mikroskopu a podejściem ludzi do problemów higieny, chorób zakaźnych,

2 | Wymagania edukacyjne z przyrody dla wątku **biologia**

			<p>i jak działają szczepienia ochronne</p> <ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcia: <i>antygen, przeciwciało</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyszukuje informacje na temat pierwszego mikroskopu i rozwoju technik mikroskopowych oraz pierwszych szczepionek - rozróżnia rodzaje odporności i podaje ich przykłady 	<p>szczepień</p>	<p>mikroskopu</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizuje naukowe i społeczne znaczenie rozwoju technik mikroskopowych i wynależenia szczepionek 	<p>leczenia</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są szczepionki skojarzone
	4.	<p>Od antybiotyków po łańcuchową reakcję polimerazy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcia: <i>antybiotyk, łańcuchowa reakcja polimerazy (PCR), biotechnologia</i> - wyszukuje informacje na temat pierwszych antybiotyków oraz analizuje naukowe i społeczne znaczenie ich odkrycia - określa znaczenie biotechnologii tradycyjnej i biotechnologii nowoczesnej 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia historię odkrycia penicyliny - wyszukuje informacje na temat odkrycia termostabilnej polimerazy DNA i rozwoju biotechnologii molekularnej - podaje przykłady zastosowania techniki PCR w życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegała jakościowa zmiana w medycynie po odkryciu i upowszechnieniu antybiotyków - omawia historię wybranych odkryć i wynalazków, analizując proces dokonywania odkrycia lub wynalazku i wskazując uwarunkowania tego procesu - wyjaśnia różnicę między działaniem związków chemicznych o charakterze bakteriobójczym a działaniem związków chemicznych o charakterze cytostatycznym 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny powstawania oporności bakterii na antybiotyki i wiąże ten proces z niewłaściwymi zachowaniami ludzi - uzasadnia, że mutacje mają znaczenie dla powstania oporności bakterii na antybiotyki - analizuje znaczenie naukowe i społeczne odkrycia termostabilnej polimerazy DNA i rozwoju biotechnologii molekularnej - analizuje kolejne etapy łańcuchowej reakcji polimerazy 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie poszczególnych odkryć i wynalazków, wybiera najważniejsze odkrycia i wynalazki oraz uzasadnia swój wybór
Energia – od Słońca do żarówki	5.	<p>Fotosynteza i oddychanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie fotosyntezy - wskazuje chloroplasty jako miejsce zachodzenia fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegają fotosynteza i oddychanie tlenowe - zapisuje reakcje fotosyntezy i oddychania tlenowego 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg fotosyntezy - wyjaśnia związek pomiędzy budową ATP a jego funkcją jako przenośnika użytecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, skąd pochodzi zielone zabarwienie roślin - porównuje fotosyntezę z oddychaniem 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje różnice między oddychaniem tlenowym a oddychaniem beztlenowym i fermentacją

3 | Wymagania edukacyjne z przyrody dla wątku **biologia**

			<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie oddychania komórkowego - wskazuje mitochondria jako miejsce zachodzenia oddychania tlenowego 	<ul style="list-style-type: none"> - określa funkcje ATP - wyjaśnia znaczenie wymiany gazowej - wymienia przykłady organizmów przeprowadzających: fotosyntezę, oddychanie tlenowe, oddychanie beztlenowe, fermentację 	<p>biologicznie energii chemicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa znaczenie oddychania beztlenowego i fermentacji 		
	6.	Energia w ekosystemie	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia role producentów, konsumentów i destrucentów w ekosystemie - definiuje pojęcie <i>łańcuch pokarmowy</i> - przedstawia schematycznie przepływ energii przez ekosystem 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przepływ energii przez ekosystemy wodne i lądowe - rysuje piramidę energii - wyjaśnia, dlaczego energia przepływa przez ekosystem 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega lokalne znaczenie chemosyntezy - wyjaśnia, dlaczego ekosystemy są uzależnione od dopływu energii z zewnątrz 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia funkcjonowanie oaz hydrotermalnych 	<ul style="list-style-type: none"> - przewiduje losy ekosystemu, który został odcięty od zewnętrznych dostaw energii - przewiduje kolejność obumierania poszczególnych poziomów troficznych
Technologie współczesne i przyszłości	7.	Technologie współczesne i przyszłości	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykłady współczesnych technologii - omawia znaczenie współczesnych technologii w rozwiązywaniu aktualnych problemów biologicznych i środowiskowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykłady polimerów wykorzystywanych w życiu codziennym - wyjaśnia, dlaczego syntetyczne polimery biodegradowalne są przyjazne środowisku 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co to są mikromacierze - omawia możliwości wykorzystania mikromacierzy w różnych dziedzinach nauki i przemysłu - omawia zasadę działania komputera biologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia kilka przykładów najnowocześniejszych technologii, które wykorzystują osiągnięcia biologii 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia fotoogniwa wykorzystujące barwniki fotosyntetyczne jako przykłady wynalazku zainspirowanego przyrodą
Cykle, rytmy i czas	8.	Cykle, rytmy i czas	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>rytm okołodobowy, rytm miesięczny, rytm roczny</i> - wymienia przykłady zjawisk i procesów biologicznych odbywających się cyklicznie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przystosowawcze znaczenie rytmu okołodobowego - omawia okołodobowy rytm aktywności człowieka ze szczególnym 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przykłady zjawisk i procesów biologicznych odbywających się cyklicznie - wyjaśnia, na czym polega znaczenie biologiczne sezonowej 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje dobowy rytm wydzielania hormonów - opisuje niektóre aspekty rytmiki dobowej u roślin - omawia zjawisko fotoperiodyzmu roślin - ocenia znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje kolejne fazy cyklu miesięczkowego

4 | Wymagania edukacyjne z przyrody dla wstępu biologii

			– wymienia przykłady procesów życiowych wykazujących rytmikę okołodobową	uwzględnieniem roli szyszynki – analizuje wpływ sytuacji zaburzających działanie zegara biologicznego na zdrowie człowieka	aktywności zwierząt (np. hibernacja, estywacja, okres godów) – podaje przykłady migracji w świecie zwierząt	biologiczne sezonowej aktywności zwierząt	
Zdrowie	9.	Stan zdrowia. Czynniki wpływające na zdrowie	– wyjaśnia, czym jest zdrowie – wyjaśnia, czym jest homeostaza – wymienia przykłady parametrów ważnych dla utrzymania homeostazy – wymienia czynniki wpływające na zdrowie człowieka	– wyjaśnia, w jaki sposób organizm zachowuje homeostazę – opisuje stan zdrowia w aspekcie fizycznym, psychicznym i społecznym – klasyfikuje czynniki wpływające na zdrowie człowieka	– omawia mechanizm regulacji temperatury ciała człowieka – analizuje wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na zdrowie	– omawia mechanizm sprzężenia zwrotnego ujemnego – wyjaśnia znaczenie sprzężenia zwrotnego ujemnego w utrzymaniu homeostazy organizmu	– podaje przykłady parametrów fizjologicznych regulowanych na zasadzie sprzężeń zwrotnych
	10.	Choroba jako zakłócenie homeostazy	– definiuje chorobę jako zakłócenie dynamicznej równowagi wewnętrznej organizmu – charakteryzuje wpływ różnych czynników o charakterze cywilizacyjnym na zdrowie – definiuje pojęcie <i>stres</i> – wymienia przykłady chorób cywilizacyjnych i społecznych – omawia znaczenie badań profilaktycznych	– wymienia przykłady czynników fizycznych, chemicznych i biologicznych, które przyczyniają się do powstawania chorób – przewiduje wpływ stylu i trybu życia ludzi na ich zdrowie – omawia znacznie badań profilaktycznych – analizuje wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na zdrowie	– omawia wpływ wybranych czynników biologicznych na zdrowie – rozróżnia choroby cywilizacyjne i społeczne	– charakteryzuje choroby genetyczne, nowotworowe, zakaźne, cywilizacyjne i społeczne – analizuje wpływ czynników dziedzicznych na prawdopodobieństwo wystąpienia określonych chorób	– klasyfikuje wybrane choroby ze względu na przyczyny ich powstawania – omawia znaczenie stresu dla funkcjonowania organizmu
Woda – cud natury	11.	Woda jako środowisko życia	– nazywa właściwości wody – omawia warunki życia w wodzie (gęstość,	– omawia właściwości wody istotne dla organizmów żywych – wymienia	– porównuje warunki życia w środowisku wodnym z warunkami życia w środowisku	– analizuje przystosowania morfologiczne, anatomiczne	– wskazuje czynniki decydujące o zawartości wody w organizmie

5 | Wymagania edukacyjne z przyrody dla wstępu biologii

			przejrzystość, temperatura, zawartość gazów oddechowych, przepuszczalność dla światła)	przystosowania organizmów do życia w wodzie	lądowym	i fizjologiczne organizmów do życia w wodzie na przykładzie ryb - omawia grupy ekologiczne roślin (hydrofity, higrofity, mezofity, kserofity)	
	12.	Woda w organizmie	- wyjaśnia, czym jest bilans wodny organizmów	- wyjaśnia, na czym polega osmoregulacja - wyjaśnia, na czym polega transpiracja	- omawia mechanizmy osmoregulacji zwierząt żyjących w różnych środowiskach - określa, jakie znaczenie w bilansie wodnym roślin ma transpiracja - określa, jakie jest znaczenie aparatów szparkowych w transpiracji	- analizuje i porównuje bilans wodny zwierząt żyjących w różnych środowiskach (środowisko lądowe, wody słodkie i słone)	- analizuje pobieranie i transport wody w roślinie
Wielcy rewolucjoniści nauki	13.	Arystoteles i początki biologii. Linneusz i porządek przyrody	- definiuje pojęcia: <i>sztuczny system klasyfikacji, naturalny system klasyfikacji</i> organizmów, gatunek - wymienia kryteria klasyfikowania organizmów - wymienia główne rangi taksonów	- określa zadania systematyki - uzasadnia potrzebę porządkowania wiedzy o organizmach żywych - wyjaśnia, na czym polega binominalny system nazewnictwa gatunków	- wyjaśnia zasady sztucznego i naturalnego systemu klasyfikacji organizmów - wykazuje przełomowe znaczenie dokonań Arystotelesa i Linneusza dla rozwoju biologii - wyjaśnia, na czym polega hierarchiczny układ rang jednostek taksonomicznych	- przedstawia dokonania Arystotelesa i Linneusza na tle okresu historycznego, w którym ci uczeni żyli i pracowali - ocenia, jakie jest znaczenie systematyki dla rozwoju biologii, a zwłaszcza dla rozwoju teorii ewolucji	- wyjaśnia zasady konstruowania kluczy do oznaczania gatunków - oznacza rośliny przy użyciu prostego klucza opartego na wybranych cechach morfologicznych
	14.	Darwin i wyjaśnianie różnorodności organizmów	- wymienia podstawowe elementy teorii ewolucji drogą doboru naturalnego	- przedstawia znaczenie podróży Darwina na okręcie Beagle dla powstania teorii ewolucji na drodze doboru naturalnego	- wykazuje przełomowe znaczenie pracy Darwina dla rozwoju biologii - wymienia podstawowe prawidłowości ewolucji	- przedstawia dokonania Karola Darwina na tle okresu historycznego, w którym on żył i pracował - wyjaśnia różnice	- wyjaśnia, w jaki sposób wybrani uczeni dokonali swoich najważniejszych odkryć

6 | Wymagania edukacyjne z przyrody dla wstępu biologii

						między dobrem naturalnym a dobrem sztucznym – wyjaśnia, dlaczego dzieło Darwina <i>O powstawaniu gatunków</i> jest zaliczane do książek, które wstrząsnęły światem	
Dylematy moralne w nauce	15.	Socjobiologia jako przykład koncepcji biologicznej o szerokim kontekście społecznym	– wyjaśnia, czym zajmuje się socjobiologia – przedstawia kontrowersje towarzyszące socjobiologii	– wymienia podstawowe założenia socjobiologii – omawia biologiczne i społeczne podłoże różnych form nietolerancji	– określa różnicę pomiędzy nauką zawartością teorii socjobiologicznych a ich interpretacją w odniesieniu do człowieka – przedstawia propozycje, jak przeciwdziałać różnym formom nietolerancji	– odróżnia fakty naukowe dotyczące socjobiologii od mitów towarzyszących postrzeganiu tej dyscypliny naukowej	– wymienia przykłady nadużywania pojęć i kategorii socjobiologicznych
	16.	Dylematy wokół współczesnych odkryć genetyki, biotechnologii i medycyny	– podaje przykłady badań prenatalnych i informacje, jakie można uzyskać dzięki tym badaniom – definiuje pojęcie <i>klonowanie</i> – podaje przykłady praktycznego zastosowania GMO	– określa cel i znaczenie badań prenatalnych – określa przedmiot zainteresowania biotechnologii – wyjaśnia, na czym polegają badania genomu człowieka – wyjaśnia, na czym polega klonowanie – wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie <i>in vitro</i> – przedstawia swoje stanowisko wobec GMO, klonowania reprodukcyjnego,	– podaje przykłady dziedzin życia, w których można zastosować zdobycze biotechnologii – wyjaśnia, w jaki sposób biotechnologia może się przyczynić do postępu medycyny – charakteryzuje problemy etyczne, moralne i prawne, wynikające z rozwoju biotechnologii – wyjaśnia zależność między biotechnologią a inżynierią genetyczną	– ocenia przydatność informacji uzyskanych dzięki badaniom prenatalnym – przedstawia swoje stanowisko wobec badania genomu człowieka, dostępności informacji na temat indywidualnych cech genetycznych człowieka i innych problemów etycznych związanych z postępem genetyki, biotechnologii i współczesnej medycyny	– przedstawia obawy, które towarzyszą badaniom w zakresie biotechnologii

7 | Wymagania edukacyjne z przyrody dla wątku **biologia**

				klonowania terapeutycznego, zapłodnienia <i>in vitro</i>, badań prenatalnych			
Nauka w mediach	17.	Zdrowie w mediach	– wyjaśnia, jakie znaczenie mają media dla rozpowszechniania informacji istotnych dla rozwoju gatunku ludzkiego	– porównuje leki z suplementami diety	– analizuje wpływ na zdrowie reklamowanych produktów, w szczególności żywnościowych, farmaceutycznych, kosmetycznych (np. rzeczywiście kaloryczność produktów typu <i>light</i>, zawartość witamin w produktach a dobowe zapotrzebowanie, niekontrolowane stosowanie leków dostępnych bez recepty)	– porównuje skład i kaloryczność produktów typu <i>light</i> ze składem i kalorycznością produktów nieoznaczonymi w ten sposób – porównuje dobowe zapotrzebowanie na witaminy z zawartością witamin w produktach	– ocenia, czy słuszne jest podawanie żywności typu <i>light</i> dzieciom
	18.	Spór o GMO i wytwarzane z nich produkty. Media a świadomość ekologiczna społeczeństwa	– porównuje przedmiot badań ekologii z informacjami na temat ekologiczności produktów przekazywanej przez media – wyjaśnia, czym jest żywność ekologiczna	– wskazuje błędy w informacjach medialnych oraz podaje prawidłową treść informacji – wyjaśnia na podstawie analizy komunikatów medialnych i materiałów merytorycznych dotyczących GMO, z czego wynikają kontrowersje dotyczące GMO i wytwarzanych z nich produktów	– ocenia krytycznie informacje medialne pod kątem ich zgodności z aktualnym stanem wiedzy naukowej	– analizuje informacje reklamowe pod kątem ich prawdziwości naukowej, wskazuje informacje niepełne, nierzetelne, nieprawdziwe	– omawia skutki kontrowersji związanych z GMO i produktami wytwarzanymi z GMO

8 | Wymagania edukacyjne z przyrody dla wątku **biologia**

Współczesna diagnostyka i medycyna	19.	Współczesny obraz klasycznych metod diagnostycznych	– wymienia przykłady klasycznych metod diagnostycznych w medycynie	– wymienia przykłady chorób możliwych do zdiagnozowania za pomocą klasycznych metod diagnostycznych	– omawia ograniczenia i wady klasycznych metod diagnostycznych w medycynie	– wyjaśnia znaczenie posiewów w dobieraniu skutecznych leków antybakteryjnych	– ocenia skuteczność, dostępność i wartość klasycznych metod diagnostycznych w medycynie
	20.	Diagnostyka immunologiczna i molekularna	– definiuje pojęcie <i>medycyna molekularna</i> i wymienia przykłady jej zastosowania – wymienia choroby, które diagnozuje się metodami immunologicznymi	– omawia cechy przeciwciał przydatne w diagnostyce chorób – wymienia przykładowe metody stosowane w diagnostyce molekularnej patogenów	– omawia metody wykrywania mutacji genowych – porównuje zasadę i skuteczność klasycznych, molekularnych i immunologicznych metod wykrywania patogenów	– ocenia znaczenie diagnostyczne metod wykrywania mutacji genowych	– ocenia skuteczność, dostępność i wartość molekularnych i immunologicznych metod wykrywania patogenów
Ochrona przyrody i środowiska	21.	Metody genetyczne w ochronie bioróżnorodności	– podaje przykłady wykorzystania metod genetycznych w ochronie bioróżnorodności	– wyjaśnia, czym są banki genów	– omawia możliwości wykorzystania metod genetycznych w ochronie zagrożonych gatunków	– ocenia przydatność tzw. banków genów	– prezentuje własne zdanie na temat wykorzystania metod genetycznych w ochronie bioróżnorodności
	22.	GMO a ochrona środowiska	– definiuje pojęcie <i>oczyszczanie biologiczne</i> – określa korzyści wynikające ze stosowania GMO w rolnictwie i przemyśle	– wyjaśnia, w jaki sposób GMO mogą wpłynąć korzystnie na środowisko naturalne	– przedstawia udział bakterii w unieszkodliwianiu zanieczyszczeń środowiska (np. biologiczne oczyszczalnie ścieków)	– ocenia znaczenie genetycznie zmodyfikowanych bakterii w unieszkodliwianiu zanieczyszczeń środowiska	– uzasadnia, że niektóre gatunki powinny być objęte ochroną gatunkową
Nauka i sztuka	23.	Nauka i sztuka	– podaje przykłady materiałów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego używanych przez dawnych artystów	– wymienia informacje z zakresu biologii, jakie można zdobyć dzięki analizie dzieła sztuki	– analizuje na wybranych przykładach informacje dotyczące stanu zdrowia ludzi, zwierząt i roślin utrwalone na obrazach i w rzeźbach – uzasadnia twierdzenie, że dzieła	– analizuje symbolikę przedstawień roślin i zwierząt w sztuce – wymienia przykłady malarzy, których dzieła wskazują, że mogli cierpieć na choroby narządu wzroku, i podaje objawy chorób,	

9 | Wymagania edukacyjne z przyrody dla wątku **biologia**

					sztuki z dawnych epok są źródłem informacji z zakresu biologii	które można rozpoznać na podstawie ich obrazów	
Barwy i zapachy świata	24.	Receptory światła i zapachu. Znaczenie barw i zapachów w rozmnażaniu roślin	- definiuje pojęcie <i>fotoreceptor</i>	- przedstawia biologiczne znaczenie barw i zapachów kwiatów i owoców	- omawia budowę receptorów światła i zapachu wybranych grup zwierząt - wskazuje elementy budowy roślin warunkujących powstawanie różnych barw - wskazuje elementy budowy roślin odpowiedzialnych za wytwarzanie zapachów	- wyjaśnia różnicę między budową i funkcjonowaniem oka prostego a budową i funkcjonowaniem oka złożonego - porównuje budowę i znaczenie receptorów zapachu wybranych grup zwierząt	- wykazuje związek między barwą i zapachem kwiatu a biologią zapylenia
	25.	Znaczenie barw i zapachów u zwierząt	- definiuje pojęcia: <i>chemoreceptor</i> , <i>feromony</i>	- omawia znaczenie barw i zapachów w poszukiwaniu partnera i opiece nad potomstwem u zwierząt	- wyjaśnia znaczenie mimikry i mimetyzmu	- wymienia przykłady zwierząt o barwach ostrzegawczych - wymienia przykłady mimikry i mimetyzmu	- uzasadnia, że barwa i zapach mają duże znaczenie w porozumiewaniu się zwierząt
Największe i najmniejsze	27.	Największe i najmniejsze	- podaje przykłady organizmów występujących w skrajnych warunkach środowiskowych	- wyszukuje informacje o rekordach w świecie roślin i zwierząt pod kątem różnych cech (np. wielkość, długość życia, temperatura ciała, częstotliwość oddechów i uderzeń serca, szybkość poruszania się, długość skoku, długość wędrówek, czas rozwoju, liczba potomstwa, liczba chromosomów, ilość DNA, liczba genów)	- analizuje przyczyny ograniczające wielkość organizmów	- analizuje informacje o rekordach w świecie roślin i zwierząt pod kątem różnych cech	- wykazuje związek między występowaniem specyficznych cech roślin i zwierząt a przystosowaniem tych organizmów do środowiska